

Zitierhinweis

Hlaváček, Ivan: Rezension über: Martina Hartmann / Anna Claudia Nierhoff / Detlef Jasper (eds.): Horst Fuhrmann, Papst Gregor VII. und das Zeitalter der Reform. Annäherungen an eine europäische Wende. Ausgewählte Aufsätze, Wiesbaden: Harrassowitz, 2016, in: Český časopis historický, 2018, 1, S. 286-287, DOI: 10.15463/rec.1256102505

český časopis historický

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

ležitý příspěvek k judaistické problematice ve středověké Evropě.

Ivan Hlaváček

Horst FUHRMANN

Papst Gregor VII. und das Zeitalter der Reform. Annäherung an eine europäische Wende. Ausgewählte Aufsätze

(= Schriften der Monumenta Germaniae Historica 72)

Hg. von Martina Hartmann unter Mitarbeit von Anna Claudia Nierhoff und Detlev Jasper.

Harrassowitz, Wiesbaden 2016,
586 s. + 10 barevných foto,
ISBN 978-3-447-10162-2.

Horst Fuhrmann († 2011) patřil k předním evropským medievistům nejen svým literárním dílem, ale i organizační činností (dlouhá léta prezident MGH, prezident Bavorské akademie věd atd.). Jeho hlavním pracovním polem byla široce chápáná církevní historie zejména vrcholného středověku. Vedle velkých monografií, zejména jde o jeho třísvazkový opus o pseudoisidorových falzech s rozsáhlou, obecně koncipovanou kapitolou o středověkém pojmání falz jako takových (takřka 1200 stran!), lze napočítat více než 150 vědeckých rozprav, ale i o opětovně vydávané a překládané práce popularizační (do češtiny, italštiny ale i do korejštiny!). Ostatně o tom svědčí i závěrem sborníku podaná bibliografie, která bohužel u knižních prací neuvádí stránkový rozsah. Z široké nabídky rozptýlených článků kniha podává pod hlavním názvem papeže Řehoře VII. jako „hybatele dějin“ 28 rozprav, které ovšem svým záběrem časový rozsah uvedený v titulu značně přesahují. Fuhrmann totiž často i v zdánlivě úzce

speciální stati postihuje obecnější tendence, ať jde o proslulý *dictatus papae* Řehoře VII. či o řadu statí ohledně Řehořových představ o papežské supremacii (tak zejména „*Der wahre Kaiser ist der Papst*“. *Von der irdischen Gewalt im Mittelalter*). A ovšem jde také o různé další aspekty sporu o investituru. V prvním oddělení, které se nazývá *Beiträge zu Gregor VII., zu Geist und Gestalt der Reform*, se setkáváme ovšem vedle již zmíněných statí také s příspěvky směřujícími výrazně do problematiky z církevního práva v kontextu s historickými problémy. Tu bych rád upozornil na jeho přednášku přednesenou v Göttingách, o svatosti papežů v pramenech kuriálního charakteru. A konečně tu není možno aspoň slovem nevzpomenout několika detailních interpretací konkrétních pramenů resp. polemik, které byly vedeny v Řehořově době o interpretaci některých současných pramenů. To se týká zejména „oběžníku“ kardinála Oty z Ostie v souvislosti s „učeným hádáním“ stoupenců s protivníky Řehoře VII. v Gerstungen v r. 1085 či životopisu Manegolda z Lautenbachu nebo jeho názorů na „suverenitu lidu“. Tu je potřebí upozornit na nepříjemnost, kterou způsobila zřejmě přílišná důvěra v moderní techniku převodu textu z původních předloh (scan?). V úvodní poznámce původního znění této stati (s. 209) se totiž praví, že šlo u důležité téma (*wichtig*) pro církevní dějiny, leč překvapivě čteme *nichtig*. První oddělení končí interpretací bajky původem z 11. století o manželkách farářů, které nebyly v Řehořově době ničím pohoršlivým (vzpomeňme na našeho Kosmu).

I když jsme viděli, že i v první partii byly některé pramenovědné stati, v druhé je na ně položen důraz: *Beiträge zur Quellenkunde und zum Quellenverständnis der Reformzeit*.

Týká se to jak pramenů diplomatických, tak právních, ale ovšem rovněž vyprávěcích. Nemá na tomto místě smysl jít do detailů, stačí upozornění a ten, kdo se zabývá přelomovou dobou kolem roku 1100, si knihu jistě najde a nalezne v ní poučení. Snad jen pro českého medievistu stručný odkaz. Víme, jak byla s touto problematikou svázána česká historie a zejména král Vratislav. Proto je dobré konstatovat, že v referované knize jeho jméno ani nepřichází. Není to ale možno chápat jako nějaký odstup, ale lze to snadno vysvětlit akcentem, kterým je výběr nesen. Nicméně ve statí o světečtví papežů přichází, dosti překvapivě, ke slovu Jan Hus svými kostnickými články právě o tom, že když papež nežije zbožným životem, není následníkem Krista, i když je řádně ordínován (s. 195n.).

Ivan Hlaváček

Werner PARAVICINI

Ehrenvolle Abwesenheit. Studien zum adligen Reisen im späteren Mittelalter

Herausgegeben von Jan Hirschbiegel und Harm von Seggern. Redaktion Karolin Künzel, Lisa Leiber, Hauke Schneider, Eva-Maria Wessela. Ostfildern, Jan Thorbecke Verlag 2017, XI + 757 s. + 53 barevných repr., ISBN 978-3-7995-1245-9.

Wernera Paraviciniho, dlouholetého ředitele Německého historického ústavu v Paříži, emeritního profesora na univerzitě v Kielu a jednoho z nej přednějších a z nej inovativnějších německých medievistů, není potřeba českému čtenáři představovat. Nicméně k jeho 75. narozeninám vyšedší soubor jeho drobnějších prací (ale jen v jeho pojetí drobnějších, protože často jde o studie roz-

sáhlé) si zaslouží upozornění. Už také proto, že je čtvrtým v pořadí ze sborníků, které se snaží podat čtenáři jeho velmi rozptýlené statí v jednotném rouše. Protože ale ony tři svazky předchozí, pokud vím, u nás nebyly referovány, ani bibliograficky podchyceny, dovolím si je úvodem zmínit: *Gesammelte Aufsätze I: Menschen am Hof der Herzöge von Burgund* (2002); *Gesammelte Aufsätze II: Edelleute und Kaufleute im Norden Europas* (2007) a *Gesammelte Aufsätze III: Noblesse. Studien zum adligen Leben im spätmittelalterlichen Europa* (2012), dohromady takřka dva tisíce stran.

K tomu se nyní druží další svazek s tematikou jubilantovi obzvláště blízkou a současně i aktuální. Ba možno přímo říci, že v jejím otevírání patřil a patří k těm i v evropském kontextu nej přednějšími. Kniha sestává z úvodu a dvou textových částí. Zdá se mi, že části nazvané „Ziele“ a „Figuren“ mohly být docela dobře spojeny v jedno, neboť i v té kratší úvodní části jde stejně tak o osoby jako v té druhé. Všechny lze totiž chápat jako exemplární příklady rozmanitosti cest v době od druhé poloviny 14. do konce 15. století.

Již úvodem je ovšem třeba čtenáře upozornit, že nejde o pouhý přetisk původních textů, nýbrž že Paravicini měl v úmyslu tyto statí přepracovat v kompaktní knihu. K tomu sice nedošlo, nicméně sebraný doplňující materiál autor zpřístupnil alespoň v několikastránkových samostatných dodatcích. Ty jsou poněkud nešťastně připojeny až závěrem textu knihy, nikoliv logicky bezprostředně návazně k jedné každé statí. A teprve v závěru jsou také podány bibliografické odkazy na místa původních vydání. V případě téměř stostránkové rozpravy o cestě dánsko-norského krále Kristiána I. v roce 1474 je nadto za základní text přílo-